

А. В. Пушкар,
студентка Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(науковий керівник: к. ф. н., доцент Л. В. Ящук)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОСТИХ НЕЕЛЕМЕНТАРНИХ РЕЧЕНЬ У РОМАНІ ЛЮКО ДАШВАР «МАТИ ВСЕ»

Речення – це мінімальна комунікативна одиниця, яка складається із слова чи кількох слів, об'єднаних за граматичними законами, і характеризується відносно смисловою та інтонаційною завершеністю [3, с. 11]. З формально-синтаксичного погляду неелементарними, або ж ускладненими, вважають ті речення, у яких функціонують однорідні члени, відокремлені другорядні члени речення, вставні і вставлені конструкції, а також звертання.

Прості неелементарні речення – об'єкт дослідження багатьох мовознавців, зокрема І. Р. Вихованця, К. Г. Городенської, А. П. Загнітка, Н. Л. Іваницької, Л. О. Кадомцевої, В. І. Кононенка, І. К. Кучеренка, І. І. Слинька та ін. Мета нашого дослідження – розглянути особливості використання в романі Люко Дашвар «Мати все» речень, ускладнених однорідними членами та звертаннями.

Письменниця часто використовує у творі різні однорідні члени речення, як головні, так і другорядні. Проаналізувавши роман, зазначимо, що здебільшого це присудки, поєднані:

а) безсполучниковим зв'язком: «*Ліда затамувала дух, притисла гумове страхіття до живота, витягнула шию, обережно пішла до вітальні*» [1, с. 9]; «*Вона тільки посидить біля сина, тільки набереється від нього сили рухатись далі*» [1, с. 94]; «*До півночі за столом товклися, млинці наминали, словами кидались, все розходиться не хотіли*» [1, с. 115]; «*Водій мовчки кивнув, трохи скинув швидкість*» [1, с. 128]; «*Похапцем поскладала речі в пакети, завмерла у кріслі*» [1, с. 150];

б) сполучниковим зв'язком, що виражає єднальні відношення за допомогою таких сполучників, як **і, й, та**: «*Стас обійняв Ліду і виклав їй свою точку зору на роль мами в їхньому майбутньому сімейному житті*» [1, с. 17]; «*Ангеліна відчинила двері й аж почервоніла од прикроців*» [1, с. 62]; «*Сказала і вразилася*» [1, с. 96]; «*Пакети з Іветтиних рук приймає та все на дівчинку зиркає*» [1, с. 156];

в) безсполучниковим і сполучниковим зв'язком: «*На дев'яту вечора четверо окупували вітальню, покидали цигарки на стіл, наповнили чарки і збуджено проковтнули по першій у передчутті азартної безсонної ночі*» [1, с. 31].

Досить часто авторка вживає однорідні додатки: «*Забагато бруду, лахміття, порожніх пляшок*» [1, с. 101]; «*Ліда була готова до чого завгодно – дитячого переляку, скривдженого скигління, жаху, презирливої образи, безпорадного неприйняття*» [1, с. 225]. Переважно вони поєднані сполучниковим зв'язком: «*Міліціонер і медсестра погодилися взяти рідних братів і сестру*» [1, с. 138]; «*За коротку мить вона побачила все – і виразні*

очі, і правильний овал лиця, і довге волосся» [1, с. 162]; *«Зоряна закивала, поставила на підлогу біля дивана торт і шампанське»* [1, с. 194]; *«Я сама покинула і Стаса, і маму»* [1, с. 288].

У романі неодноразово використано однорідні контекстуальні означення, що характеризують предмет з різних боків, але контекст сприяє зближенню ознак: *«Худе, невисочке, світле волосся у хвіст забране, а таки аж до попереку»* [1, с. 100]; *«Її неймовірний, розумний Платон пішов за ним»* [1, с. 236].

Твір «Мати все» Люко Дашвар постає досить цікавою основою для дослідження звертання як граматичної категорії. Здебільшого трапляються звертання, які містять зменшувально-пестливі суфікси, що дає змогу письменниці якомога ширше та глибше відтворити всю специфіку розмовної мови. Глибоким ліризмом, сентименталізмом, любов'ю пронизане кожне таке звертання: *«Стасику, я вже! Я тільки віднесу»* [1, с. 8]; *«Ти надто забарилася, Лідочко»* [1, с. 9]; *«І ти, Лідусю, глянь. Оце мужчина!»* [1, с. 13]; *«Допоможи мені, синочку, дійти до спальні»* [1, с. 30]; *«Сонечку, прокидайся...Треба прокидатися»* [1, с. 35]; *«Уся справа в цьому. Роцумієш, Зорянко?»* [1, с. 38]; *«Івушко, цього робити не можна»* [1, с. 39]; *«Ангеліночко, проводи гостю до кабінету»* [1, с. 62]; *«Серденько моє, серденько... А я молилася»* [1, с. 65]; *«Матусю...Усе гаразд. Я поруч»* [1, с. 66]; *«Чекай мене тут, красунчику. Я швидко»* [1, с. 67]; *«Є, доню. Можливість є»* [1, с. 75]; *«Поїдеш зі мною, Раєчко?»* [1, с. 106]; *«Татусю, я тебе люблю»* [1, с. 142]; *«Що, Раюшко, допоможеш чи сама?»* [1, с. 176]; *«Зараз, Ганнусю! – нагадав лисий»* [1, с. 181]; *«Тонечко! Залиш мені хоч краплю кампарі!»* [1, с. 182]; *«Олесику! Сподіваюся, ти подбав про музику?»* [1, с. 182]; *«Ванечка! Як же я рада тебе бачити!»* [1, с. 264]; *«Дитинко, дитинко наша!»* [1, с. 277]; *«Звичайно, дорогенька, – усміхнулася жінка»* [1, с. 273].

Зазвичай у романі наявні непоширені звертання, уживані в розмові між двома або декількома особами: *«Лакі, Лакі! Та зупинись вже!»* [1, с. 7]; *«Мамо, я вже...»*[1, с. 9]; *«Господи, Стасе, це так несподівано!»* [1, с. 13]; *«Брате, не роби цього!»* [1, с. 13]; *«Привіт, Тохю! Кинь подушку!»* [1, с. 29]; *«Платоне! – усміхнулася»* [1, с. 30]; *«Так, тітко. Не схожі ви на добру пані. Чого вам?»* [1, с. 32]; *«Ти жартуєш, Петю?»* [1, с. 39]; *«Інко, блін! – пояснив брат»* [1, с. 44]; *«Ангеліно, Богом прошу... Не муч ти мене»* [1, с. 78]; *«Так, командире, тихо...Усе нормально!»* [1, с. 90]; *«Так он, Ніно, сядьте і вислухайте!»* [1, с. 102]; *«Раю, не їдь!»* [1, с. 107]; *«Райко, та ти що? Спиш?»* [1, с. 111]; *«Що тебе дивує, друже?»* [1, с. 194]; *«Ходімо, дитино! Щось ти зблідла»* [1, с. 197]; *«Не буду, Марто. Царство небесне!»* [1, с. 198]; *«Дякую, Марку...Ти ж не зникай»* [1, с. 250]; *«Привіт, Коцюбо!»* [1, с. 288]; *«Доброго дня, хазяїне»* [1, с. 292].

Зрідка трапляються поширені звертання: *«Біг мій! Пані Лідо... – тільки й змогла прошепотіти вражено»* [1, с. 37]; *«Прошу не звертатися до мене, молодий чоловіче»* [1, с. 50]; *«Проходьте, гості дорогі! – так голосно заверещала Нінуха»* [1, с. 130]; *«Восьмий вагон, Федоре Олександровичу! Ну*

куди ви?» [1, с. 146]; «Дякую, **Василю Івановичу**. Не треба. Пройдуся» [1, с. 297].

Найяскравіша представниця розмовної побутової лексики використала у творі «Мати все» й нецензурні, лайливі звертання, що виражають певну зневагу, презирство до героя: «**Ти, старе стерво**, в усьому винна!» [1, с. 34]; «**Ти кого до нас привіз, чортове сім'я?**» [1, с. 90]; «**Едька, зараза!** Ану геть від кози!» [1, с. 104]; «**Так, мужики**, відпочивайте!» [1, с. 55]; «**Пацани... Які проблеми? На тиво ж вистачає?**» [1, с. 56]; «**Батя**, ти чим голишся?» [1, с. 298].

Отже, Люко Дашвар у романі «Мати все». майстерно вживає різні засоби, що ускладнюють прості речення, зокрема однорідні члени та звертання. Зокрема, переважають однорідні присудки, звертання часто містять зменшувально-пестливі суфікси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Люко Дашвар. Роман «Мати все». Харків : «Клуб сімейного дозвілля», 2010. 336 с.
2. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови. Київ : ВЦ «Академія», 2004. 410 с.